

را از نظر دور داشت که او فرزند زمانه خود بود و در فضای انقلابی زیست می‌کرد و آن فضای انقلابی جنس خاصی از تفکر روزی را می‌طلبید که شاید چندان با شرایط ثبات امروز ما تطابق نداشته باشد و همین امر مخاطب آرای شریعتی ماندن در زمانه ما و بویژه در آکادمی را تحت تأثیر قرار می‌دهد.

شریعتی در جریان پیروزی انقلاب اسلامی توانسته بود، خیل کسترده‌ای از جامعه را با خود همراه کند. اما در شرایط امروز، باید پرسید بعد از ۴۴ سال آیا هنوز افکار شریعتی در جامعه ما مخاطب دارد؟

متأسفانه ما شریعتی را در مجموعه آثارش محدود کرده‌ایم. شریعتی را نه در خلال مجموعه آثار که باید جزء به جزء خواند. فارغ از نوع ارائه آرای شریعتی، متأسفانه دانشگاه هم آنچنان که باید در پژوهش‌های خود ارجاعی به شریعتی نداد. با همه این احوال، شهادت می‌کند و درستی شریعتی باعث می‌شود که ما هنوز از او حرف بزنیم و هنوز مخاطب او باشیم. او درموند جامعه بود و دغدغه ساختن داشت و با اینکه اروپا رفته بود؛ به وطن برگشت و به جای تکرار نظریات غربی، برای نسل جوان زمان خود از امام علی (ع)، ابودر، سلمان فارسی و...

گفت و به شخصیتی تأثیرگذار بدل شد و رویکرد فکری او هنوز هم مورد نیاز جامعه ماست.

هشدارهای شریعتی

شریعتی در برابر دو امر عصیان کرد: «عصیان علیه غرب» که این مخالفت او در عین آگاهی و اطلاع از آن بود. مثلاً آمریکا را چنین توصیف می‌کند: «امریکا! آمریکا! این بلاست عظیم و توحش تمدن و بدویت مدرن و خشونت با اتیکت و غارت قانونمند و خوشبختی زشت و آزادی لاش و دموکراسی احمق و اندیویدوالیسم [فردگرایی] قالب ریزی شده و استانداردیژه». عصیان دیگر او «علیه سنت‌اندیشانی» بود که در سنت مانده بودند و درک درستی از زمانه نداشتند.

از دل‌نگرانی‌ها و دغدغه‌های شریعتی می‌توان به ایده مذهب علیه مذهب او اشاره کرد. شریعتی معتقد بود اسلام در مقابل کفار همیشه پیروز است؛ اما کفار برای اینکه با اسلام بچنگند، لباس عوض می‌کنند. از همین رو، همواره بر تلاش کفار غربی برای مخدوش کردن چهره اسلام و اسلام‌هراسی تأکید می‌کرد و شاهد مدعی او را امروز در نقش و سهم انگلیسی‌ها و امریکایی‌ها در ایجاد گروه‌های بنیادگرایی همچون داعش می‌توان دید. این نکته‌ای بود که شریعتی به درستی در آن زمان درک کرد و پیوسته در خصوص آن هشدار می‌داد.

مخاطبان امروز شریعتی در خصوص «نسبت شریعتی با امروز و اکنون جامعه ایرانی» نباید این نکته

برای اعتبار بخشیدن به آرای خود همواره سندهایی تاریخی ارائه می‌کرد. اما با این حال، در تحلیل خود از مسیر تحولات جامعه، به تکرار حرف‌های توریک و قبلی بسنده نمی‌کند. جامعه‌شناس باید با تاریخ آشنا باشد البته باید فلسفه و مبانی توریک هم بدانند تا بتواند تئوری‌سازی کند. متأسفانه برخی از جامعه‌شناسان ما مشکل جامعه‌شناسی ایران هم همین غفلت از نگاه تاریخی و فلسفی است. البته نداشتن نگاه میان‌رشته‌ای خاص اهالی جامعه‌شناسی نیست و اهالی تاریخ هم آنچنان که باید فلسفه و اهالی فلسفه هم آنچنان که باید تاریخ نمی‌دانند و این وضعیت در جامعه فکری ایران، ساحت اندیشه را مشوش‌تر می‌کند. به همین دلیل است که گاه حرف‌های تکراری می‌نیم و به آرای متفکران غربی ارجاع می‌دهیم.

آنچه شریعتی را شریعتی کرد همین نگاه نوآمان و میان‌رشته‌ای او بود که نیز برای جامعه‌شناسی است. واقعیت این است که وقتی ما داده‌های تاریخی کافی نداریم مدام به تکرار نظریه‌های غربی می‌پردازیم و این امر، عملاً هیچ آوردی جز بدبینی و سرخوردگی ندارد.

دغدغه شریعتی

محوری‌ترین مسأله شریعتی به عنوان یک جامعه‌شناس که در جریان پیروزی انقلاب اسلامی تبلیور عینی یافت، معرفی انسان دیگری است که عملاً با انسانی که در دنیای مدرن تعریف می‌کند، در تقابل قرار می‌گیرد. انسان غربی در عالی‌ترین سطح به «عقل گرایی ابزاری» بسنده می‌کند که نازل‌ترین سطح عقل‌گرایی است (نه آن نوع عقل‌گرایی که فیلسوفانی چون فابری و ابن‌سینا طرح می‌کنند). بنابراین، معنویت و هر آنچه فراتر از جهان مادی است در انسان غربی مدرن غایب است. اما انسانی که دکتر علی شریعتی در بحبوحه انقلاب به بشریت معرفی کرد، انسانی بود که عقل در سر و عشق در دل دارد و این محوری‌ترین دغدغه او به عنوان یک جامعه‌شناس بود.

شریعتی به رغم داشتن نگاهی تاریخی، در تاریخ نمی‌ماند. اشارات تاریخی افرادی همچون شریعتی بر فرهنگ اسلامی باعث شد تا عاشورا در صدر اسلام باقی نماند. ما قبلاً عاشورا را می‌خواندیم ولی در همان عاشورا می‌ماندیم. اما با امثال شریعتی کریلا دیگر در کریلا نماند و به ایران و زمانه ما منتقل شد

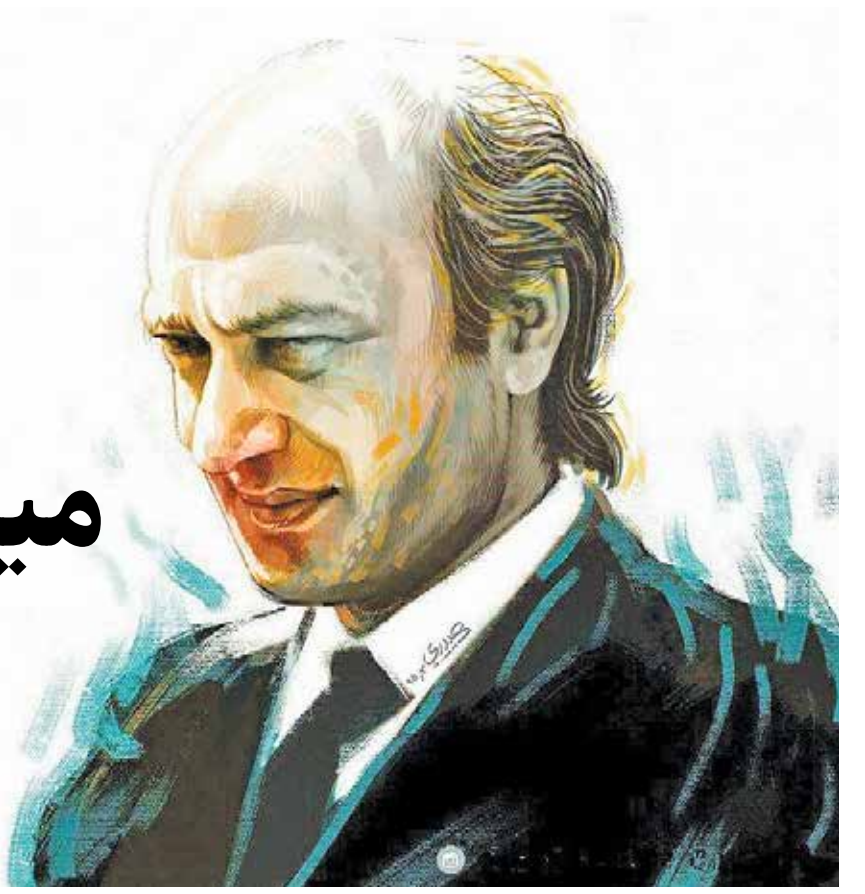
درد که می‌کوشم از «شریعتی به مثابه یک جامعه‌شناس» سخن بگویم و طرح مقدمه‌ای که ذکر آن رفت هم در تأیید این جایگاه برای شریعتی است؛ چراکه او تاریخ‌خوانده و اساساً در طرح پرسش‌های خود نگاهی تاریخی دارد.

نکته‌ای که در خصوص اندیشه شریعتی نباید از نظر دور داشت این است که او به رغم داشتن نگاهی تاریخی، در تاریخ نمی‌ماند. اشارات تاریخی افرادی همچون شریعتی بر فرهنگ اسلامی باعث شد تا عاشورا در صدر اسلام باقی نماند. ما قبلاً عاشورا را می‌خواندیم ولی در همان عاشورا می‌ماندیم؛ اما با امثال شریعتی کریلا دیگر در کریلا نماند. شریعتی چون با علم آشنا بود،

خوانش شریعتی در قامت یک جامعه‌شناس

متفکر میدان عمل

درد که می‌کوشم از «شریعتی به مثابه یک جامعه‌شناس» سخن بگویم و طرح مقدمه‌ای که ذکر آن رفت هم در تأیید این جایگاه برای شریعتی است؛ چراکه او تاریخ‌خوانده و اساساً در طرح پرسش‌های خود نگاهی تاریخی دارد.

تحلیل

دکتر غلامرضا جمشیدی‌ها رئیس دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه تهران

دکتر علی شریعتی، بحق از اندیشه‌ورزان و صاحب‌نظران تأثیرگذار در جغرافیای فکری معاصر ماست. او متفکری است که اندیشه‌ها را به میدان عمل آورد و کوشید تا نسبت به مسائل زمانه‌اش بیندیشد و در حد بضاعت فکری و علمی‌اش روشنگری کند.

غیبت نگاه تاریخی و فلسفی در جامعه‌شناسی ما

تبیین و تفسیر تحولات تاریخی و فکری بشر است که از آن جمله می‌توان به تقسیم‌بندی اگوست کنت اشاره کرد. او می‌کوشد تا تحولات هوش انسان را در مراحل سه‌گانه تبیین کند. همچنین، کارل مارکس با طرح مراحل جامعه‌شناسی توضیح تحولات تاریخی جوامع است. شاهد این فکری و تاریخی انسان ارائه کند.

گهی فراخوان عمومی یک مرحله‌ای - شماره م ن / ۱۶/۴۰۲ - مزجت عمومی شرکت پتروشیمی بنر امام به آدرس بندر امام خمینی (ره) منطقه ویژه اقتصادی پتروشیمی، سایت ۵ در نظر دارد مناقصه با شرایط ذیل را از طریق...

گهی فراخوان مناقصه عمومی یک مرحله‌ای - مناقصه شماره م ن / ۱۷/۴۰۲ - مزجت عمومی شرکت پتروشیمی بنر امام (سهامی عام) مزجت عمومی شرکت پتروشیمی بنر امام (سهامی عام) مزجت عمومی شرکت پتروشیمی بنر امام (سهامی عام)...

گهی فراخوان عمومی شماره ۱-۳ مزجت عمومی شرکت پتروشیمی بنر امام به آدرس بندر امام خمینی (ره) منطقه ویژه اقتصادی پتروشیمی، سایت ۵ در نظر دارد مناقصه با شرایط ذیل را از طریق...

گهی فراخوان مناقصه عمومی یک مرحله‌ای - مناقصه شماره م ن / ۱۷/۴۰۲ - مزجت عمومی شرکت پتروشیمی بنر امام (سهامی عام) مزجت عمومی شرکت پتروشیمی بنر امام (سهامی عام)...

گهی فراخوان عمومی شماره ۲-۳ مزجت عمومی شرکت پتروشیمی بنر امام به آدرس بندر امام خمینی (ره) منطقه ویژه اقتصادی پتروشیمی، سایت ۵ در نظر دارد مناقصه با شرایط ذیل را از طریق...

گهی فراخوان مناقصه عمومی یک مرحله‌ای - مناقصه شماره م ن / ۱۷/۴۰۲ - مزجت عمومی شرکت پتروشیمی بنر امام (سهامی عام) مزجت عمومی شرکت پتروشیمی بنر امام (سهامی عام)...